

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1920 kl. $\frac{1}{3}$ 4 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 30, i anledning an väckta motioner dels av herr Lindman m. fl., nr 138, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande genom förenklade arbetsformer och minskad tjänstemannapersonal av en nedsättning i statens administrationskostnader, dels av herr Hage, nr 215, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ordnande på det praktiskt och ekonomiskt mest fördelaktiga och arbetskraftbesparande sätt av administration och arbetsformer vid statens verk.

Uti ovanberörda två, inom andra kammaren väckta, till dess femte tillfälliga utskott hänvisade motioner ha yrkanden framställts om utredning angående förenklingar och besparingar i administrationen.

Sålunda har i den förstnämnda av motionerna hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa en utredning, i vad mån genom förenklade arbetsformer och minskad tjänstemannapersonal en nedsättning i statens administrationsomkostnader kunde åvägabringas.

I den andra motionen har hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åstadkommande av en utredning, huruvida och på vilket sätt ändringar böra vidtagas med avseende på sådana statens verk, där en sådan utredning ej redan pågår, i avsikt att administration och arbetsformer må kunna ordnas på det mest praktiskt och ekonomiskt fördelaktiga och arbetskraftbesparande sätt, och en effektiv nedsättning av statens administrationskostnader på detta sätt uppnås.

Beträffande de motiveringar som framställts för de gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna.

I anledning av motionerna har andra kammarens utskott i vederbörlig ordning infortrat yttrande från löneregeringskommittén av år 1902, vilket yttrande fogats som bilaga till nämnda utskotts i ärendet avgivna utlåtande nr 12.

Detta är av följande lydelse:

*Andra
kammarens
femte
tillfälliga
utskott.*

»Vid behandling av motionerna har utskottet först ansett sig böra erinra därom, att det yrkande om förenklade former för administrationen samt därav följande besparingar, som framkommit i motionerna, vid flercaldiga tidigare tillfällen framförts och vunnit beaktande inom riksdagen. I löneregeringskommitténs betänkande I angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering av löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken, sid. 7--43, lämnas en redogörelse över vad sålunda förekommit under tiden från och med år 1809 intill början av kommitténs arbete. Av denna redogörelse framgår det både intressanta och naturliga förhållande, att kraven på förenkligar och besparingar inom administrationen framträtt med ökad styrka vid de tillfällen, då mera allmänna lönerogeringar varit omedelbart förestående. Då lönerogeringarskommittén erhöi i uppdrag att avgiva utlåtande och förslag rörande reglering av statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden, förklarades tillika, att kommittén därvid skulle hava att taga under övertägande, huruvida genom förenkligar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning av tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras. Kommitténs förtjänstfulla verksamhet på de områden, den fått under bedömande, torde vara allmänt erkänd. Vid genomförandet av förbättrade löner har kommittén sålunda verkat för åtskilliga åtgärder, ägnade att höja tjänstemännens arbetsprestationer. I sådant hänseende får erinras om kommitténs arbete för genomförandet av viss effektiv arbetstid för tjänstemän samt förbud mot förening av tjänster. Vid behandling av lönerogering för varje ämbetsverk har kommittén verkställt en kritisk granskning av verkets organisation och arbetsformer. Givetvis har den stora erfarenhet kommittén samlat under sitt arbete härvid kommit till betydelse. Kommittén har i sitt bilagda utlåtande också ansett sig böra erkänna, att reformer kommit till stånd inom statsförvaltningen efter flercaldiga, på andra vägar framkomna initiativ.

Utskottet är villigt medgiva, att numera såväl genom initiativ från lönerogeringarskommittén som från andra håll en god del av de gamla byråkratiska formerna försvunnit från statens ämbetsverk samt att arbetet inom desamma nu, mera än tillförne, präglas av intresse för tillgodoseende av det allmännas krav.

Då utskottet går att taga ställning till motionerna, synes det vara ställt inför frågan, huruvida allt är bra som det är eller om ytterligare reformer låta sig genomföras. I denna situation kan utskottet icke taga på sitt ansvar att avstyrka de möjligheter, som öppna sig genom bifall till de i motionerna föreslagna utredningarna.

Med anledning av det nya lönesystem och de nya löneprinciper, som från och med den 1 juli 1920 träda i tillämpning för kommunikationsverken, har löneregeringskommittén den 31 december 1919 fått i uppdrag att verkställa utredning beträffande ny definitiv löneroglering för befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk och fängvårdsstaten. Kommittén, vilken enligt sina allmänna instruktioner har att taga i betraktande såväl lönetekniska som organisatoriska spörsmål, synes själv vara medveten om, att ett fördjupande i de organisatoriska spörsmålen måste medföra dröjsmål med trängande lönerogleringar samt anför följande: »Tvivelsutan är det under mera normala förhållanden synnerligen lämpligt, att vid uppgörande av förslag till definitiva lönerogleringar även tages i betraktande, i vad mån förenklingar i förvaltningen och förbättrade organisativa anordningar i övrigt må kunna vidtagas beträffande vederbörande verk. Under nuvarande omständigheter och med de direktiv, lönerogleringskommittén erhållit, kan sådant emellertid endast i begränsad omfattning ske beträffande de verk, som först skola bliva föremål för den avsedda allmänna revisionen av lönerogleringar inom den civila statsförvaltningen«.

Då utskottet sålunda konstaterar, att lönerogleringskommittén vid sitt närmast förestående arbete får tillfälle att endast i begränsad omfattning sysselsätta sig med de spörsmål, som närmast beröras i motionerna, måste utskottet anse det lämpligt, att sistnämnda spörsmål får prövas av en självständig utredning. Lönerogleringskommittén har under sitt arbete kommit att utarbeta en viss standardtyp på ämbetsverk, vilken typ kommittén sökt att genomföra på de verk, som komma under kommitténs behandling. Vid en ny utredning synes det också kunna komma under bedömande, i vilka avseende förändringar i berörda typ lämpligen böra genomföras. I den ena motionen uppkastas ett hithörande spörsmål, nämligen huruvida icke i en del verk en tjänstemannagrad med lägre kompetens och avlöning än den nu förekommande första graden borde kunna införas. Det förefaller sannolikt, att en del göromål av kameral eller registrerande natur skulle kunna anförtros sådana tjänstemän och besparing därigenom vinnas. Härjämte synes en undersökning böra ske, huruvida icke åtminstone på en del håll ett överdrivet justeringsarbete i övervägande formellt hänseende nedläggas på utgående skrivelser, varigenom tjänstemän av olika grader

efter varandra taga befattning med samma spörsmål, ofta av ganska enkel natur. Vidare bör tillses att arbetsbesparande metoder såsom kortregister och blankettsystem användas i tillbörlig omfattning. Än vidare bör undersökas, huruvida den skillnad, som nu i regel uppehålles mellan uppsättande av koncept genom tjänstemän och utskrift av skrivelser genom skrivbiträden, är sakligt motiverad. I fråga om en del skrivelser av enklare natur synes koncept och utskrift på genomslag medelst skrivmaskin kunna erhållas samtidigt. Det böra vara av vikt att undersöka, huruvida en del av de metoder, som med fördel tillämpas inom enskilda företag kunna och böra införas inom administrationen. I samband därmed bör tagas i övervägande, i vilken omfattning man av statens tjänstemän bör fordra kunnighet i stenografi och maskinskrivning. Vad som nu anförts bör betraktas endast som några exempel på de mångskiftande spörsmål, som säkerligen av sig självt komma att tränga sig på en blivande utredningskommitté.

I en av motionerna föreslås att i en ifrågasatt kommitté borde insättas personer från enskild verksamhet, vilka gjort sig kända som ägande god organisationsförmåga och som visat sig kunna inom respektive verksamhetsgrenar på arbetskraftbesparande, praktiskt och ekonomiskt fördelaktigt sätt ordna arbetet». Ehuru utskottet icke underskattar betydelsen av att sådana personer tillkallas, kan utskottet icke undgå att finna, att det måste anses vara av minst lika stor betydelse att även statstjänstemän med praktisk blick och uppfattning av moderna krav beredas inflytande på kommitténs arbete. För kommitténs arbete torde vara av vikt, att densamma beredes tillfälle att fritt inhämta upplysningar från tjänstemän, över- eller underordnade i olika verk, samt får möjlighet att kalla sådana inför kommittén för att lämna upplysningar. Givetvis bör kommittén under sitt arbete stå i förtroendefull kontakt med ämbetsverken själva samt med löne- regleringskommittén och andra liknande kommittéer.

Utskottet är givetvis icke i tillfälle att i detalj redogöra för beskaffenheten av den uppgift, som skulle åläggas den tillämnade utredningskommittén. I allmänna drag skulle dess uppgift fixeras till undersökning, huruvida överkvalificerad arbetskraft användes, om arbetstiden effektivt utnyttjas, om genom lämplig arbetsfördelning dubbelarbete undviks, och om arbetsbesparande metoder komma till användning. Genom lämpliga begränsningar av kommitténs uppgift bör tillses, att densamma icke erhåller för vidlyftig organisation samt att den icke utvecklar sig till en bestående institution. Möjligen kunde dess uppgift inskränkas därhän, att den blott hade att utarbeta riktlinjer för de förändringar i organisation och

arbetssätt inom ämbetsverken, vilka riktlinjer sedan finge prövas inom förvaltningen samt av Kungl. Maj:t.

Lika med motionärerna i den av herr Lindman framburna motionen anser sig utskottet böra betona, att utskottet icke velat äventyra »administrationens bestånd och fortgående utveckling». Likaså är det klart för utskottet, att statens ingripande och övertagande av en mängd områden, som förut tillhört enskild företagsamhet, måste medföra utvidgningar inom administrationen.

I herr Hages motion framskymtar den uppfattningen, att beträffande statens järnvägar den föreslagna undersökningen skulle vara tillgodosedd genom en redan pågående utredning. Utskottet är givetvis icke i tillfälle att bedöma detta spörsmål utan förväntar att fråga härom vid bifall till den föreslagna utredningen kommer att bedömas av Kungl. Maj:t.

Med hänvisning till vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att andra kammaren ville för sin del besluta, det riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om en skyndsam utredning, på vilka sätt genom förändringar i ämbetsverkens organisation och arbetssätt en effektiv begränsning av statens administrationskostnader må kunna åvägabringas.»

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisade detsamma till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

Under åberopande av vad andra kammarens utskott i ämnet anför, *Utskottet.*
får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 15 juni 1920.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL.